Úřední věstník
Evropské unie

CS
Řada C

C/2025/1188

21.3.2025

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru

Vypracování evropské strategie pro Arktidu v dialogu s občanskou společností

(stanovisko z vlastní iniciativy)

(C/2025/1188)

Zpravodaj: **Anders LADEFOGED**

Spoluzpravodaj: **Christian MOOS**

Poradce	Alexandros SARRIS (pro zpravodaje)
Rozhodnutí plenárního shromáždění EHSV	11. 7. 2024
Právní základ	čl. 52 odst. 2 jednacího řádu
Odpovědná sekce	Vnější vztahy
Přijato v sekci	19. 12. 2024
Přijato na plenárním zasedání	22. 1. 2024
Plenární zasedání č.	593
Výsledek hlasování (pro/proti/zdrželi se hlasování)	193/2/2

1. Závěry a doporučení

1.1 Pro EU je začátek nového institucionálního cyklu jasnou příležitostí ke zhodnocení její politiky pro Arktidu. Díky aktualizované, soudržné a ambiciózní politice může EU hrát ještě významnější roli při zvyšování odolnosti a prosperity Arktidy a zároveň se zasadit o zajištění evropských strategických zájmů v oblasti ekologické transformace, bezpečnosti a dodržování lidských práv.

1.2 EHSV považuje za zcela zřejmé, že tohoto cíle je třeba dosáhnout posílením účasti občanské společnosti. Zapojení občanské společnosti do všech důležitých rozhodnutí má zcela zásadní význam, protože umožní zlepšit kvalitu a posílit legitimitu rozhodnutí, která budou v následujících letech v tomto regionu a s ohledem na jeho rozvoj přijímána a která budou mít dalekosáhlé důsledky.

1.3 EHSV navrhuje, aby bylo v rámci aktualizované strategie EU prováděno systematické hodnocení toho, jak zainteresované strany v Arktidě vnímají fondy a nástroje EU v praxi a jak je využívají. Toto hodnocení by mělo přinejmenším vycházet z informací zástupců občanské společnosti v širším slova smyslu a mělo by se zaměřit na co největší zjednodušení postupů pro příjemce nebo na poskytování pomoci místním komunitám s vyřizováním složitějších požadavků. Na základě tohoto hodnocení se mělo také jasně ukázat, zda jsou výhledově k dispozici dostatečné finanční prostředky a vhodné programy (a další iniciativy) na podporu strategických cílů EU v tomto regionu.

1.4 V obecnější rovině pak EHSV vyzývá činitele s rozhodovací pravomocí v Arktidě na všech úrovních (mezinárodní, unijní, celostátní, regionální nebo místní), aby důsledněji naplňovali právní závazky a inspirovali se normami a mechanismy osvědčených postupů v oblasti začleňování, konzultace a posilování postavení všech složek místní občanské společnosti, včetně původních obyvatel. Vždy je třeba pečlivě zvažovat, jak mohou investice a projekty co nejvíce prospívat místním komunitám, a zajistit, aby všechny jejich složky, včetně původních obyvatel, mladých lidí a žen, měly dostatečné zdroje k účasti na rozhodovacích procesech. Tyto investice se musí rovněž činit s patřičným ohledem na práva původního obyvatelstva.

1.5 Navzdory tomu, že je naléhavě zapotřebí řešit problém změny klimatu a zajistit Evropě větší míru soběstačnosti, jsou povolovací postupy u projektů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a těžby surovin nezbytných k ekologické transformaci obecně velmi zdlouhavé (někdy trvají i 10–15 let). Jejich efektivitu by bylo možné zvýšit i bez oslabení řádné environmentální a socioekonomické kontroly.

1.6 Posílení spolupráce s Grónskem by EU poskytlo příležitost diverzifikovat svůj přístup ke kritickým nerostným surovinám a bylo by zjevnou příležitostí k navázání partnerství založeného na společném závazku k demokracii, dodržování zásady právního státu a respektování lidských práv. Úzká spolupráce s Grónskem by proto měla být prioritou i při nadcházejících jednáních EU o víceletém finančním rámci (VFR).

2. **Souvislosti – úvod**

2.1 Nejnovější politická strategie EU pro Arktidu byla zveřejněna v říjnu 2021 ([1]). Je v ní nastíněna komplexní reakce EU na problémy týkající se tohoto regionu, který prochází rychlou transformací. Deklarovaným cílem této strategie bylo pomoci zachovat Arktidu jako oblast mírové spolupráce, zpomalit dopady změny klimatu a podpořit udržitelný rozvoj Arktidy ve prospěch jejích komunit. Provádění politiky EU pro Arktidu mělo navíc EU pomoci splnit cíle stanovené v Zelené dohodě pro Evropu a prosazovat své geopolitické zájmy.

2.2 Od té doby se problémy ještě prohloubily. Ruská válka proti Ukrajině nevyhnutelně zastavila spolupráci s Ruskem v záležitostech společného zájmu v tomto regionu, a to i v rámci Arktické rady ([2]). Rusko v tomto regionu už řadu let před zahájením plošné invaze na Ukrajinu posilovalo svou vojenskou přítomnost a aktivnější zde začala být i Čína. NATO a jeho členské státy proto musely přijmout rozsáhlejší opatření k zajištění bezpečnosti, včetně posílení dohledu. NATO navíc získalo významnější postavení v evropské části Arktidy přistoupením Finska a Švédska.

2.3 Klimatická krize se prohloubila a teploty v regionu dramaticky stoupají (téměř čtyřikrát rychleji než v ostatních částech planety). S tímto procesem je neoddělitelně spjato oteplování oceánů, zejména Atlantiku.

2.4 V důsledku tání ledu na moři i na souši se zároveň zvýšil zájem konkurenčních světových mocností o využívání většího počtu míst umožňujících těžbu surovin, výrobu energie a průmyslovou činnost. Velký zájem o tyto činnosti v Arktidě má i Evropa, protože by si díky nim mohla zajistit nezávislejší přístup k surovinám (jako jsou prvky vzácných zemin, lithium a niob) a možnosti výroby, které mají zásadní význam pro její ekologickou transformaci a strategickou autonomii v mezinárodním boji o konkurenceschopnost, což bylo výslovně zdůrazněno i v nedávné Draghiho zprávě ([3]). Ve Finsku, Norsku, Švédsku a Grónsku se proto začaly prudce rozvíjet činnosti, které mají dopady na klima a energetiku, ať už v podobě těžby základních surovin, nebo výroby energie z obnovitelných zdrojů.

2.5 Všechny tyto významné změny, geopolitické, bezpečnostní, klimatické či environmentální, s sebou nesou dramatické změny v životě lidí, kteří v Arktidě žijí a pracují. Celkem se jedná přibližně o 4 miliony obyvatel, z nichž asi 400 000 tvoří původní obyvatelé ([4]). Zmíněný rozvoj představuje pro místní komunity zajímavé ekonomické příležitosti, zároveň však narušuje fungování tradičních podniků a životní styl lidí a vyvíjí tlak na životní prostředí i biologickou rozmanitost.

2.6 Při koncipování politik pro Arktidu má zásadní význam nacházení vhodných řešení těchto dilemat, což je přinejmenším v evropském kontextu samo o sobě určitým politickým cílem. Předpokladem toho je chápat důsledky pro místní životní prostředí a pro místní komunity a původní obyvatele, jakož i nalezení správné rovnováhy. Toho lze dosáhnout jen tak, že se bude skutečně naslouchat lidem, kteří v Arktidě žijí a pracují.

([1]) 2_en_act_part1_v7.pdf (europa.eu).
([2]) Zasedají v ní vlády osmi zemí ležících v Arktidě – Kanady, Dánského království (Grónska), Finska, Islandu, Norska, Švédska, Ruska a USA – a zástupci šesti organizací původních obyvatel.
([3]) Konkurenceschopnost EU: Výhled do budoucna (Evropská komise).
([4]) https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion/Arctic-Indigenous-Peoples.

2.7 Jedním z hlavních účelů tohoto stanoviska EHSV je ukázat – a šířit – osvědčené postupy a mechanismy v zájmu zapojování, konzultování a posilování postavení všech složek místní občanské společnosti při rozhodování o věcech, které se jich týkají, a zároveň zdůraznit, že v Arktidě nelze tyto postupy uplatňovat obvyklým způsobem, ať už z důvodu odlehlosti tamních komunit, extrémního přírodního prostředí, obecně řídké hustoty obyvatelstva, či nutnosti respektovat práva a zájmy původních obyvatel, kteří v těchto oblastech žijí.

2.8 Dalším z cílů tohoto stanoviska je vyzdvihnout mezinárodní a evropskou spolupráci – v neposlední řadě s podobně smýšlejícími partnery a spojenci – jako nezbytný předpoklad intenzivnějšího rozvoje Arktidy, jenž má zároveň probíhat udržitelným způsobem. Téměř všechny sféry rozvoje mají v Arktidě přeshraniční důsledky a mnohé cíle jsou bez přeshraniční spolupráce a přeshraničních iniciativ nedosažitelné.

3. **Obecné připomínky**

3.1 V rámci přípravy tohoto stanoviska přijal EHSV v prosinci 2023 ([5]) informační zprávu a od té doby se zúčastnil několika pracovních cest ([6]) a akcí v Arktidě. Na základě této interakce s místními zainteresovanými subjekty občanské společnosti, včetně podnikatelských sdružení, odborových svazů a nevládních organizací, a s místními politiky se ukázalo, že se jedná o jedinečný, dynamický a podnikavý region, který se snaží najít orientaci v měnících se a náročných podmínkách. Z rozhovorů s místními obyvateli jasně vyplynulo, že situace nabízí mnoho slibných příležitostí, ale přináší i problémy, což vede různé zainteresované subjekty k tomu, aby se snažily dospět ke spravedlivému, udržitelnému a inkluzivnímu kompromisu.

3.2 Jednou z největších příležitostí je obrovský a slibný potenciál, který má tento region pro ekologické projekty: vše od vývoje zeleného vodíku přes uhlíkově neutrální zpracování např. oceli a baterií až po biologické zpracování. K tomu všemu jsou nezbytné suroviny, obnovitelná energie, infrastruktura a náležitě kvalifikovaná pracovní síla. Totéž platí pro budování mnoha dalších podnikatelských klastrů, které v (evropské) Arktidě vznikají: vesmír, zimní testování, datová centra / informační a komunikační technologie a oběhové hospodářství.

3.3 Existuje však celá řada problémů a zásadních trendů, které tomu brání. Projekt Business Index North ([7]), jehož cílem je zvyšovat informovanost o příležitostech a výzvách pro udržitelný rozvoj Arktidy, upozorňuje na různé kritické faktory v evropské části Arktidy, které mají dopad na obchod a hospodářský rozvoj, přičemž se zaměřuje především na tyto oblasti: lidé, energie z obnovitelných zdrojů a konektivita.

3.4 Lidé: V evropské části Arktidy žije více než 30–45 % místního obyvatelstva v komunitách, jejichž počet obyvatel se snižuje. Rostou pouze větší města s univerzitními centry (jako Tromsø a Rovaniemi). Obyvatelstvo stárne, přičemž strukturálně klesá počet osob v produktivním věku, mladých lidí a dětí. Dochází k odlivu lidí, v neposlední řadě mladých žen, migrujících především ze severu na jih. Mezi klíčové předpoklady, které by podle místních zainteresovaných subjektů mohly tento vývoj zvrátit, patří vytvoření lepších vzdělávacích a pracovních příležitostí, výstavba nových bytů, zlepšení veřejných služeb, a to i v oblasti zdravotnictví a kultury, a stimulace přistěhovalectví s cílem zajistit dostatek pracovní síly umožňující využívat nové obchodní příležitosti.

3.5 Energie z obnovitelných zdrojů: je hnací silou udržitelného hospodářského rozvoje. Evropská část Arktidy si v tomto ohledu vede dobře – v průměru 90 % elektřiny se vyrábí z obnovitelných zdrojů –, ale existují závažné nedostatky týkající se kapacity rozvodných sítí a přenositelnosti energie, přičemž některé regiony mají přebytek energie, zatímco jiné jsou jejími čistými dovozci. Další překážkou bránící budování většího počtu zařízení na výrobu energie z obnovitelných zdrojů jsou spory ohledně využívání půdy a práv původních obyvatel. K tomu viz níže odstavec 3.7.

([5]) Arktida – jak tomuto geostrategicky významnému regionu zaručit mírovou, udržitelnou a prosperující budoucnost, EHSV.
([6]) Mj. pracovní cesty do Tromsø a Kiruny v květnu 2023 a do Nuuku v říjnu 2024.
([7]) Business Index North je výsledkem spolupráce mezinárodní sítě akademických a výzkumných institucí, veřejných orgánů, obchodních partnerů, odborníků a nevládních organizací z arktických zemí. Správcem projektu je Severské centrum pro podnikání a veřejnou správu (Nordområdesenteret) na Obchodní škole Severské univerzity (Handelshøgskolen, Nord universiteit) v Norsku.

3.6 Konektivita: Stávající infrastruktura v dostatečné míře nezohledňuje lidský rozměr. Například jsou provozovány pouze severojižní koridory pro lety, a to navzdory mnoha letištím v regionu a velkému potenciálu pro meziregionální lety. Jedním z důležitých aspektů konektivity je rovněž celoroční námořní doprava v Arktidě. Klíčovou roli při zajišťování bezpečnosti námořní dopravy v zamrzlých vodách hrají ledoborce, které dopravu usnadňují. Jelikož je Arktida řídce osídlená, hraje důležitou roli spolehlivá digitální konektivita.

3.7 EHSV doporučuje přezkoumat podmínky pro vypracování určitých projektů, zejména projektů v oblasti výroby energie z obnovitelných zdrojů a těžby surovin potřebných pro ekologickou transformaci. Navzdory tomu, že je naléhavě nutné řešit problém změny klimatu a zajistit Evropě větší míru soběstačnosti, jsou povolovací postupy obecně velmi zdlouhavé (někdy trvají i 10–15 let). Jejich efektivitu by bylo možné zvýšit i bez oslabení řádné environmentální a socioekonomické kontroly. Pro investory má zásadní význam soudržný a předvídatelný regulační rámec pro zelené projekty a přístup k základním údajům.

3.8 Pro původní obyvatele Arktidy představuje rozvoj této oblasti existenční výzvu. Změnu klimatu považují za mimořádný stav, který ohrožuje jejich půdu, vodu, zvířata i národy ([8]) a který má obrovské environmentální, sociokulturní a hospodářské důsledky pro jejich tradiční životní styl. V mnoha případech to platí i pro příležitosti spojené s rozvojem této oblasti, jako je například využívání půdy pro projekty v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a těžbu surovin, které někteří považují za další zasahování do svých práv, jež se dnes děje ve jménu klimatické a ekologické politiky, ale připomíná vyvlastňování půdy, k němuž docházelo v minulosti. Laponská rada přijala opatření ke zmírnění rizik, přizpůsobení se nové realitě, získání vlivu na vypracování politik ovlivňujících životy zdejších obyvatel a zajištění toho, aby byly nové projekty přínosem i pro původní obyvatele a místní komunity. Původní obyvatelé však poukazují také na problémy, které jsou způsobeny již zmiňovanými obecnými trendy, jako je stárnutí obyvatelstva, migrace do jiných oblastí a potřeba vzdělávacích a pracovních příležitostí. Vyjadřují politování nad tím, že nejsou dostatečně důkladně a systematicky zapojováni do rozhodování, ať už na místní, regionální, celostátní, či evropské úrovni.

3.9 Z hlediska příležitostí i výzev spojených s rychlou transformací regionu se situaci evropské části Arktidy namnoze podobá i situace v Grónsku ([9]). Tyto otázky byly také na pozadí nového úsilí o posílení spolupráce mezi EU a Grónskem a otevření kanceláře EU v grónském hlavním městě Nuuk v roce 2024. Kromě dlouhodobé spolupráce v oblasti rybolovu a unijní podpory grónského školství v rámci podpory pro ZZÚ (zámořské země nebo území) byla nyní rovněž uzavřena dohoda o spolupráci, jejímž cílem je zajistit investice do hodnotových řetězců v oblasti energetiky a kritických surovin, ochrany životního prostředí a výzkumu, jež mají napomoci diverzifikaci grónského hospodářství a rozvoji strategických odvětví, jako je čistý vodík (v Grónsku se nachází 25 z 34 kritických surovin, které Komise označila za strategicky důležité pro evropský průmysl a ekologickou transformaci). Grónsko by rovněž mohlo těžit z přílivu většího množství finančních prostředků z unijních programu Interreg, Horizont Evropa a InvestEU a z fondů Evropské investiční banky (EIB), ne vždy má ovšem kapacity k řízení projektů nebo k tomu, aby se do nich mohlo zapojit. Iniciativa EU Global Gateway by navíc mohla přispět k financování infrastruktury (silnice, přístavy, letiště), která je nezbytná k posílení konkurenceschopnosti Grónska, pokud jde o projekty v oblasti těžby přechodových materiálů a energie z obnovitelných zdrojů. Posílené partnerství s EU je součástí cíle grónské vlády zachovat stávající trhy a rozvíjet nové obchodní vztahy, snížit zranitelnost, zvýšit konkurenceschopnost a posílit bezpečnost dodávek ([10]). Pro EU je tato příležitost diverzifikovat zdroje kritických nerostných surovin argumentem pro to, aby bylo partnerství s Grónskem prioritou nadcházejících jednáních o víceletém finančním rámci. EU by rovněž mohla zvážit zavedení dalších nástrojů, jako jsou zaručené minimální ceny některých surovin, s cílem zajistit dlouhodobou životaschopnost projektů v oblasti energie z obnovitelných zdrojů a těžby v Grónsku a evropské části Arktidy.

([8]) Sámi+Climate+Report-12042023 (squarespace.com).
([9]) Část Dánského království s rozsáhlou autonomií, přidružená k EU jako zámořská země nebo území (ZZÚ).
([10]) Greenlands_Foreign_-Security_and_Defense_Policy_2024_2033 (paartoq.gl).

3.10 Změna klimatu vytváří v Grónsku tlak na tradiční životní styl a narušuje rybolov, lov a zemědělství. Příležitosti k rozvoji, které s sebou změna klimatu přináší např. v oblasti těžby, výroby energie nebo cestovního ruchu, vyvolávají mezi převážně domorodými obyvateli Grónska neshody a odlišné představy o budoucnosti země. Pro Gróňany je však jedním z hlavních cílů posílení jejich sebeurčení jako národa ve všech oblastech, které se jich týkají, zabezpečení vlastní budoucnosti pod heslem „nic o nás bez nás" a rozvíjení širších mezinárodních vztahů. EU je v Grónsku vnímána jako blízký spojenec, který má stejné hodnoty, jako jsou lidská práva, právní stát a sociální dialog ([11]). Zdá se, že obě strany mají silný zájem na tom, aby se toto partnerství prostřednictvím náležitě vedeného dialogu a správných nástrojů do budoucna posilovalo.

Konkrétní připomínky a požadavky týkající se zapojení občanské společnosti do rozhodování

3.11 EHSV v zásadě sdílí a podporuje cíl rozvíjet odolnou a prosperující Arktidu prostřednictvím posílené občanské společnosti. Zapojení občanské společnosti do všech důležitých rozhodnutí má rozhodující význam, protože umožní zlepšit kvalitu a posílit legitimitu rozhodnutí, která budou v následujících letech v tomto regionu a s ohledem na jeho rozvoj přijímána a která budou mít dalekosáhlé důsledky.

3.12 EHSV konkrétně podporuje rozsáhlé konzultace a spolupráci s původními obyvateli Arktidy a vybízí k nim s ohledem na zásadu svobodného, předběžného a informovaného souhlasu, který by měl předcházet přijímání a provádění opatření, jež by se jich mohla přímo dotknout. V této souvislosti odkazuje na Deklaraci OSN o právech původních obyvatel z roku 2007 a na Úmluvu Mezinárodní organizace práce č. 169 z roku 1989.

3.13 Pro EU je zahájení nového funkčního období Evropské komise jasnou příležitostí k tomu, aby zhodnotila svou dosavadní roli, jakož i východiska a ambice týkající se dalšího směřování evropské strategie pro Arktidu. Přirozenou součástí tohoto procesu by bylo i zamyšlení nad otázkou, jak v rámci tohoto politického procesu posílit úlohu občanské společnosti v Arktidě.

3.14 EHSV podporuje stanovené cíle a přístup přijatý ve společném sdělení z října 2021, jež se zaměřují na změnu klimatu a ekologickou transformaci, jakož i opatření a programy na podporu výzkumu a přeshraniční spolupráce a zapojení všech dotčených zainteresovaných stran a komunit. Jednou z mnoha chvályhodných iniciativ, které byly zahájeny, je i program spolupráce mezi městy a regiony v Arktidě (AURC), program Interreg pro severní okrajové oblasti a Arktidu (NPA), jakož i memorandum o porozumění s Grónskem o kritických surovinách a otevření kanceláře Evropské komise v grónském Nuuku. Tyto a mnoho dalších nástrojů EU (HorizonEurope, InvestEU, EIB, Global Gateway, Fond EU pro spravedlivou transformaci, regionální financování / financování soudržnosti EU atd.) jsou ovšem pro jejich zamýšlené „uživatele" i určitou výzvou. Reálnou překážkou se může stát zejména podávání žádostí o financování v rámci programů EU a podávání zpráv o jejich provádění, a pravidla a předpisy jsou často považovány za nepružné a nedostatečně přizpůsobitelné konkrétním podmínkám v Arktidě. Tamní často nevelké organizace narážejí na „evropskou byrokracii" a žádají podporu z hlediska kapacit, např. v podobě zvláštních referátů, které by se zabývaly požadavky EU, aby se jimi nemusel zabývat „konečný uživatel". Se značnými problémy při podávání žádostí o zařazení do programů EU a při informování o nich se často potýkají i mládežnické organizace. Mívají totiž k dispozici méně personálních zdrojů a méně zkušeností s těmito procesy. Mnoho mladých lidí také považuje iniciativy EU, které jsou pro ně určené (například Erasmus či Evropský sbor solidarity), za příliš složité nebo o nich vůbec neví.

3.15 EHSV proto navrhuje, aby využívání finančních prostředků a nástrojů EU zainteresovanými subjekty v Arktidě bylo předmětem systematického hodnocení, do něhož by byli zapojeni zástupci občanské společnosti a místní veřejné orgány, s cílem pokud možno zjednodušit postupy a zajistit, aby byly k dispozici dostatečné finanční prostředky a vhodné programy na podporu strategických cílů EU v regionu. To by mělo být rovněž zohledněno při nadcházejících jednáních o víceletém finančním rámci.

3.16 Fórum zúčastněných stran pro Arktidu a dialog s původními obyvateli, které jsou považovány za velmi cennou platformu pro spolupráci a výměnu názorů a zkušeností, by bylo možné ještě více zefektivnit a ještě větší prioritou by se mohl stát pravidelný kontakt se všemi skupinami zainteresovaných subjektů, včetně podniků, odborů, nevládních organizací, akademických institucí a místních orgánů, který by mohl být soustavnější a ve větší míře by mohl být založen na již existujícím obousměrném přístupu.

([11]) Posílení úlohy sociálního dialogu představuje i v tomto případě jediný způsob, jak v dnešním složitém mezinárodním kontextu nalézat spravedlivá a cílená řešení, jak bylo nedávno zdůrazněno v Lettově zprávě: Enrico Letta, Much more than a market (Mnohem více než jen trh), duben 2024.

3.17 Dalším vhodným způsobem, jak posílit hlas místní občanské společnosti, je model odvětvové politiky EU, který byl přijat v rámci aktu o kritických surovinách, na jehož základě EU stanovuje seznam strategických surovin i metody zefektivňování povolovacích postupů. V tomto aktu se stanoví, že se v rámci projektů, které by mohli ovlivnit původní obyvatelstvo, musí předložit plán opatření zaměřených na smysluplné konzultace s dotčenými původními obyvateli... a jejich přiměřené odškodnění. Tato opatření nesmí být považována za nevýznamnou či únavnou práci navíc. Udržitelný rozvoj evropské části Arktidy musí být inkluzivní.

3.18 Při navrhování konzultačních procesů týkajících se politik zaměřených na Arktidu je důležité, aby tvůrci těchto politik věnovali pozornost práci v terénu, kterou zde různé organizace provádějí ([12]), a aby z této práce vycházeli. Zapojení místní společnosti jako metoda rozhodování by mělo koncepčně vycházet z určitých základních přesvědčení a zásad, které odrážejí potřeby občanské společnosti, a mělo by se opírat o následující zásady osvědčených postupů:

— *Budování dlouhodobých vztahů*: Vytváření trvalých, důvěryhodných a závazných vztahů v dlouhodobém horizontu, včetně spolupráce se zástupci komunity od počáteční přípravné a plánovací fáze až po operační fázi dotčeného průmyslového projektu, ale i následně.

— *Časté naslouchání místním komunitám*: Naslouchat, snažit se chápat a přehodnocovat své chápání obav, potřeb a vizí místních a původních obyvatel.

— *Monitorování aspektů ovlivňujících rozvoj a aspektů tímto rozvojem ovlivněných*: Zjišťování, řízení a monitorování dopadů na fyzické prostředí, ale i na sociální a kulturní podmínky, a kumulativních průmyslových dopadů způsobených současným rozvojem i dalšími změnami.

— *Zjišťování sociálních příležitostí*: Využívání místních znalostí o Arktidě a zjišťování příležitostí k vytváření udržitelné stopy a odkazu při současném zavádění nových a opakovaně použitelných technologií.

3.19 Úhel pohledu občanské společnosti na tvorbu politik má obecně řečeno, ale i s ohledem na zvláštní podmínky panující v Arktidě často jeden další rozměr, neboť silné a dobře fungující místní komunity jsou nezbytným předpokladem politik týkajících se územní bezpečnosti, plánování pro nepředvídané události a civilní připravenosti. Zejména Norsko má již své osvědčené postupy v oblasti spolupráce mezi veřejnými orgány a občanskou společností v Arktidě. Zásadní úloha, kterou může hrát posílená občanská společnost pro zvýšení odolnosti společnosti a pro její připravenost, je vyzdvižena také v nedávné zprávě EU o civilní a vojenské připravenosti Evropy, kterou vypracoval bývalý finský prezident Sauli Niinistö ([13]).

3.20 Pro řídce osídlené oblasti Arktidy je rovněž důležité, aby se při veřejných i soukromých investicích systematicky zohledňovalo, jaký prospěch z nich mohou mít místní komunity. Jedním z takových příkladů je nejnovější dánská dohoda o obraně (2024–2033), ve které se výslovně uvádí jako zásada, že investice do obrany uskutečněné v Grónsku nebo v přilehlých oblastech by měly být přínosné i pro místní společnost, např. v podobě spolupráce s místními orgány, podniky, průmyslem či akademickou obcí. Existuje také celá řada dobrých příkladů podniků, které tento aspekt berou v úvahu a dbají na to, aby např. investice do infrastruktury byly přínosem pro místní komunity, takže se například snaží vyhlašovat místní výběrová řízení na určité části projektu.

([12]) Aecarcticprotocol_brochure_ir456_v16.pdf.

([13]) Safer Together – Strengthening Europe's Civilian and Military Preparedness and Readiness (Společně bezpečněji – Posílení civilní a vojenské připravenosti a pohotovosti Evropy).

3.21 V neposlední řadě je do dialogu s komunitami v Arktidě nezbytné záměrně zahrnout nejrůznější zástupce, jako jsou ženy, mladí lidé, menšiny a původní obyvatelstvo. Akceptování této rozmanitosti zajistí, že budou zohledněny různé názory, což bude pro rozhodovací procesy vítaným obohacením. Stejně důležité je i zabývat se překážkami, které mohou osobám s omezenými možnostmi bránit v účasti na konzultacích, jednáních a dalších akcích. Toho lze dosáhnout například nabídkou finanční pomoci nebo zjednodušením a zvýšením transparentnosti těchto postupů. Jednotlivci s omezenými příležitostmi tak mají možnost se smysluplně zapojit do iniciativ, které se jich týkají.

V Bruselu dne 22. ledna 2025.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Oliver RÖPKE